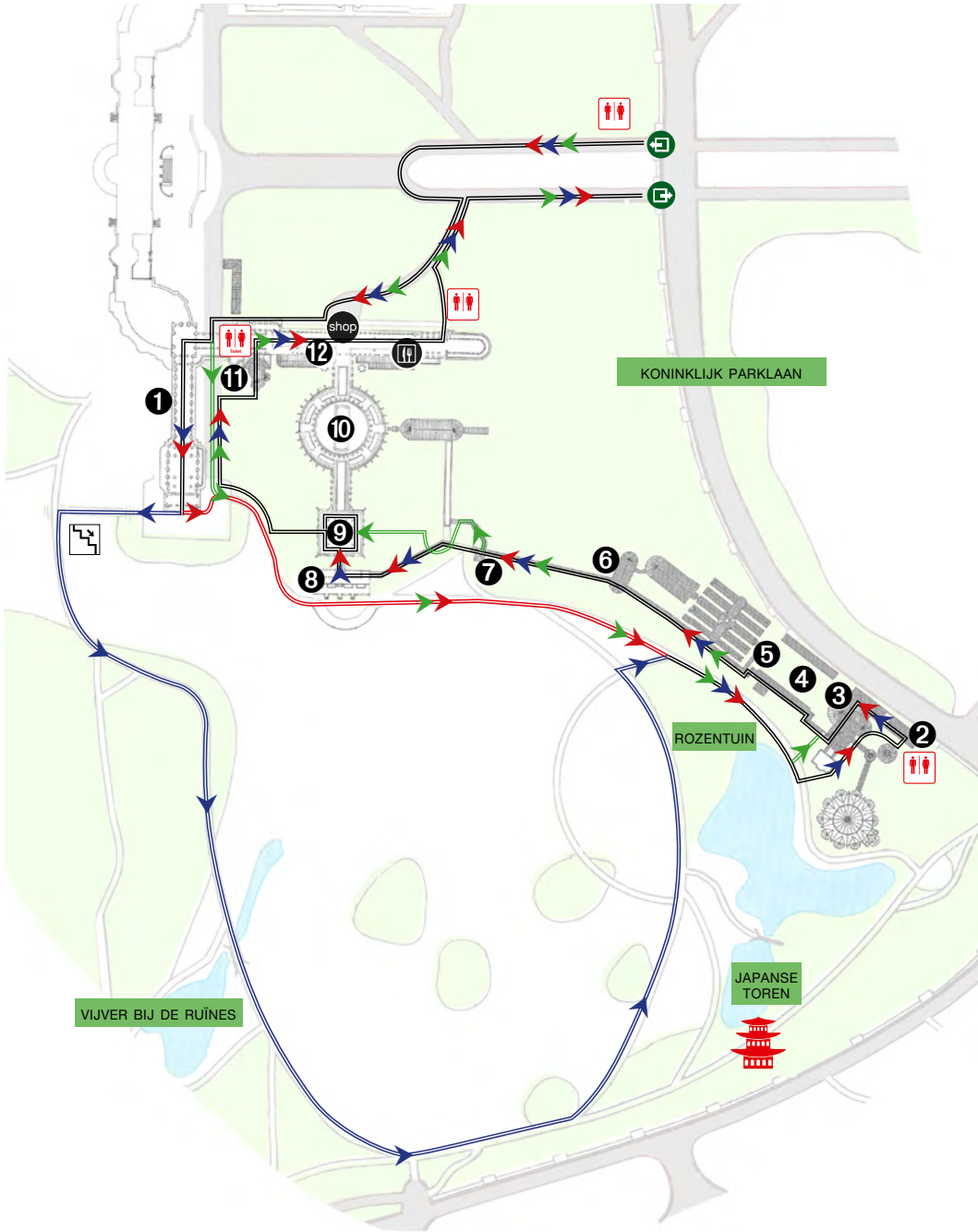
BEZOEKERSGIDS
KONINKLIJKE SERRES VAN LAKEN

Lange wandeling (niet toegankelijk tijdens de nocturnes): 3 km

Korte wandeling: 2 km

5 mei: aangepast parcours voor personen met beperkte mobiliteit

❶ De Grote Eregalerij

Op 1 januari 1890 woedt een grote brand in het Kasteel van Laken. De daaropvolgende renovatiewerken zijn aanleiding voor Koning Leopold II om een lang gekoesterde droom te realiseren: het kasteel fors uitbreiden. Laken moest niet enkel meer dienen als woonhuis voor de Koninklijke Familie. Aan de kant van de Koninklijke Serres wordt een volledig nieuwe vleugel bijgebouwd voor grote recepties en internationale bijeenkomsten. Via een monumentale Grote Eretrap moesten de genodigden deze Grote Eregalerij betreden.

Deze nieuwe vleugel wordt ontworpen door de Franse architect Charles Girault die er een klein Versailles van wil maken. Voor de Grote Eregalerij voorzag hij een decor met bladgoud en allegorische schilderijen op het plafond. Maar na het overlijden van Koning Leopold II in 1909 beslist zijn opvolger Koning Albert I om de uitgaven te beperken. Hij laat alles sober beschilderen in een beperkt kleurenpalet, wat de Eregalerij een grote lichtheid verleent.

Het monogram "A" op het plafond verwijst naar de derde Koning der Belgen. Maar die zal de Grote Eregalerij nooit echt gebruiken. Pas vanaf de jaren 1990 (op initiatief van Koning Albert II en Koningin Paola) wordt de zaal regelmatig gebruikt voor officiële diners tijdens staatsbezoeken en ook voor recepties.

❷ De Débarcadère en het Palmenplateau

Wanneer Koning Leopold II gasten ontving in de serres, wandelden de genodigden langs twee verscheidene ingangen binnen. De gasten die arriveerden per koets werden naar de tuinzijde geleid ter hoogte van de Embarcadère, waar een halfcirkelvormige esplanade circulatieruimte bood. Wie te voet of met de tram hierheen kwam, kon de handige toegang gebruiken aan de straatzijde, ter hoogte van de Koninklijke Parklaan. Deze tweede ingang heet de Débarcadère.

De Débarcadère is vandaag de plek waar de bezoekers de magische wereld van planten onder glas binnenstappen. Dit is ook het inkomportaal van het Palmenplateau, dat zich uitstrekt over dit hoger gelegen deel van het serrecomplex. Onder de naam Palmenplateau verstaan we het geheel van serres, de vele kweekserres, het waterbevoorradingssysteem en het Palmenpaviljoen.

Een met prachtige geraniums begroeid galerijtje geeft toegang tot die Débarcadère, en tot de stemmige Loggia die opent op de Palmenserre, waar de subtropische plantengroei onmiddellijk de bijzondere sfeer weergeeft die heerst in dit feeërieke paleis van glas en staal.

De Palmenserre. *Foto Karin Borghouts*

❸ De Palmenserre

De Palmenserre is een rechthoekig gebouw met in het midden een hoge ovale dwarsbeuk. De ijzeren constructie-elementen zijn met art-nouveaubloemmotieven versierd. Aan weerszijden van de betegelde weg groeit een zeer gevarieerde verzameling subtropische planten. Links vertrekt een galerij naar de IJzeren Kerk, rechts de trap richting Azaleaserre.

❹ De Azaleaserre

Deze kweekserre voor azalea's werd opgetrokken in 1885. Elk jaar wordt het interieur door de tuiniers tot een decoratief schouwspel omgetoverd. Te midden van de bloemen staat een borstbeeld van Louis Paras, die van 1921 tot 1939 hoofdtuinier was van de Koninklijke Serres van Laken. Koningin Elisabeth boetseerde het portret in haar atelier.

❺ Het atelier van Koningin Elisabeth

Koningin Elisabeth (1876–1965), de echtgenote van Koning Albert I, staat bekend voor haar humanitaire inzet tijdens de Eerste Wereldoorlog en haar grote interesse in kunst en cultuur. Zelf was zij een gepassioneerd violiste en beeldhouwster. Ze boetseerde vooral portretten "naar het leven" van familieleden, hofdames en vrienden. Deze borstbeelden in klei werden nadien meestal in gips – en dikwijls ook in brons – afgegoten, of in uitzonderlijke gevallen in marmer gehouwen, en voorzien van een houten of stenen sokkel.

De versie in brons of marmer vertrouwde de Koningin toe aan een vakman, zoals de Belgische kunstenaars George Minne (1866–1941) en Alfred Courtens (1889–1967). Vele werken dragen naast de datum van uitvoering ook haar monogram, “E”.

Het beeldhouwersatelier werd in 1938 op verzoek van Koningin Elisabeth gebouwd door architect Fernand Petit (1885–1955), die later samen met Adrien en Yvan Blomme het Brusselse Zuidstation zou ontwerpen. De grote, oostelijke raampartij die uitziet op het park zorgde voor een maximale lichtinval. Het gebouw, opgetrokken in de stijl van een Engelse cottage, ligt in de onmiddellijke nabijheid van het Palmenpaviljoen waar de Koningin een tijdje heeft gewoond na het overlijden van haar echtgenoot, tussen 1941 en 1951. Het atelier bleef in zijn oorspronkelijke staat bewaard en de voorwerpen die tentoongesteld zijn, dateren ook uit de periode dat de Koningin er verbleef.

Na meer dan tachtig jaar waren de meubels en kunstwerken in het atelier aan een grondige restauratie toe. Zo werden in 2024–25 zowel het meubilair als de schilderijen en de gipsen bustes van de Koningin zorgvuldig geconserveerd. Ook de voortuin werd ter gelegenheid van de opening van de Serres voorzien van een nieuwe beplanting geïnspireerd op de Engelse tuin, in harmonie met de bouwstijl van het paviljoentje.

Het atelier van Koningin Elisabeth in 1938–39. *Foto Archieven van het Koninklijk Paleis, België*

De Geraniumgalerij. *Foto Karin Borghouts*

❻ De Geraniumgalerij en de Dianaserre

De 200 meter lange Grote Galerij bestaat uit twee delen. Het eerste gedeelte, de Geraniumgalerij, met diverse soorten geraniums, fuchsiaklokjes, de bloemen van de heliotroop en de lampionnetjes van de abutilon, loopt bovengronds tot de Spiegelserre. Halverwege bevindt zich de Dianaserre met onder meer bloeiende planten, palmen en een dombeya.

❼ De Spiegelserre en de Ondergrondse Galerij

Hier begint het tweede deel van de Grote Galerij. De plant die het meest opvalt in de Spiegelserre is de indrukwekkende koningsvaren in het midden. In een hoek van de trap groeit een kaneelboom. De muren van de galerij zijn begroeid met zeer kort gesnoeide *Ficus pumila* en eikvarens. Daartussen hangt een verzameling hertshoornvarens.

❽ De Embarcadère

De Embarcadère of Perronserre dateert uit de jaren 1886–1888. Zij werd gebouwd in dezelfde periode als de aangrenzende Congoserre. Bij ontvangsten kwamen de genodigden van de Koning hier het serrecomplex binnen. De constructie omvat twee parallel gelegen, langwerpige compartimenten. Een kopie van de *David* van Donatello siert het gedeelte dat op het kasteelpark uitgeeft. Aan de uiteinden van het binnenste compartiment staan twee beelden: de *Dageraad* en de *Avond* van Charles Van der Stappen. De bomen naast de doorgang en in de zijvleugels zijn kaneelbomen. In de vazen die Koning Leopold II meebracht uit het Verre Oosten staan *Medinilla's*.

De Congoserre. *Foto Karin Borghouts*

❾ De Congoserre

De Congoserre werd gebouwd in 1886-1888 op basis van de plannen van architect Alphonse Balat. Het is een vierkante ruimte die bekroond wordt door een achthoekige koepel met daarrond vier kleine vierkante koepels. Deze serre werd grondig gerenoveerd tussen 2016 en 2019 omdat de structuur was aangetast door roestvorming veroorzaakt door condensatie.

Oorspronkelijk wilde de Koning hier flora uit het Congobekken onderbrengen. Maar de tropische bomen en planten kregen in de winter te weinig licht en warmte, en ruimden daarom plaats voor een subtropische vegetatie. Daaronder zijn verschillende palmenvariëteiten (Australische, Chinese en Californische), boomvarens, dracaena's, rubberplanten en varens.

De bodem is bedekt met groene en gele mosvarens. Het middenpad van de serre loopt als een centrale as recht door het Bijgebouw der Palmen naar de Wintertuin.

⑩ De Wintertuin

In de zomer van 2025 gingen omvangrijke werken van start voor de restauratie van de serre “Wintertuin”. Helaas is de serre tijdens de werken niet toegankelijk voor het publiek.

Deze werken betreffen het centrale volume, de twee bijgebouwen en de buitenomgeving. Ze omvatten onder meer de restauratie van de metalen structuren en schrijnwerken, de vervanging van al het glaswerk, de vernieuwing van de technische installaties (elektriciteit, verwarming, klimaatregeling) en de restauratie van de mozaïeken.

Het doel is om deze Belgische erfgoedparel in stand te houden en te herstellen, maar ook om het energieverbruik van de serre te verminderen en de veiligheid van de bezoekers te garanderen.

⑪ De Theaterserre

De Theaterserre is een van de recentste serres van de Koninklijke Serres van Laken. Zij werd in 1905 gerealiseerd door architect Charles Girault en doet vandaag dienst als winterverblijf van de camelia’s.

⑫ De Oranjerie

Op de esplanade voor de Oranjerie staan rijen oranjebomen, laurierbomen, rododendrons en camelia’s. Deze planten overwinteren in de Oranjerie en worden in het voorjaar in openlucht geplaatst. Boven het gebouw steken twee ‘minaretten’ uit. Het zijn de schoorstenen van de verwarmingsinstallatie van de grote serres. De Oranjerie werd in de Nederlandse tijd, begin negentiende eeuw, gebouwd in opdracht van Koning Willem I der Nederlanden. Later, ten tijde van Koning Leopold II, werden er de Banketserre en de Theaterserre aangebouwd. Toen werd ook de voorgevel van de Oranjerie gewijzigd en het monogram van de Koning op de centrale rondboog aangebracht.

Oorsprong en geschiedenis van de Serres

Het kasteel te Laken, gebouwd aan het eind van de achttiende eeuw als zomerverblijf voor de landvoogden Maria Christina van Oostenrijk en Albert van Saksen-Teschen, is sinds de onafhankelijkheid van België een van de residenties van de Belgische vorsten. De eerste Koning der Belgen, Leopold I (koning van 1831 tot 1865) breidde het domein uit met verscheidene aanpalende gronden.

Leopold II (koning van 1865 tot 1909) wilde van Laken een ontmoetingscentrum maken, een soort Paleis der Natie voor congressen en plechtigheden. Hij vergrootte het kasteel, breidde het domein verder uit en liet het park opnieuw aanleggen. Hij besliste in 1868 om dit reusachtige serrecomplex te laten bouwen.

De bouw werd toevertrouwd aan architect Alphonse Balat. Tussen 1874 en 1905 werden in meerdere fasen achtereenvolgens de diverse serres, verbindingsgalerijen en bijgebouwen opgetrokken. Na het overlijden van Balat in 1895 voerden de architecten Henri Maquet en Charles Girault de laatste uitbreidingen en verbouwingen uit.

De beste botanici, kwekers en leveranciers bouwden de bloemen- en plantencollectie in de serres uit tot een van de mooiste van het Europese vasteland. De Koning zelf bracht van zijn buitenlandse reizen geregeld nieuwe plantenrassen mee. Palmen uit de tijd van Koning Leopold II tref je hier niet meer aan maar wel zaailingen

De Koninklijke Serres in Laken. *Foto Karin Borghouts*

van die eerste bomen, dus directe nakomelingen ervan. De oranjebomen, camelia's, palmbomen en boomvarens vormden van bij het begin de pracht van de plantencollectie van de Serres en dat is tot op heden niet veranderd.

Dertig jaar lang volgde de vorst met intense belangstelling de constructie en de beplanting van de serres, en hij spande zich in om van de glazen stad iets unieks te maken. Hij stierf op 17 december 1909 in het Palmenpaviljoen, waar hij tijdens zijn laatste levensjaren woonde. Aan het einde van zijn leven schonk Koning Leopold II een groot deel van de koninklijke onroerende bezittingen aan de Staat. De overheidsinstelling die de schenking beheert, kreeg de naam Koninklijke Schenking. Ze beheert vandaag nog steeds een belangrijk deel van de Koninklijke Domeinen.

Foto door Koningin Elisabeth, 1910

Oorsprong en geschiedenis van het Domein

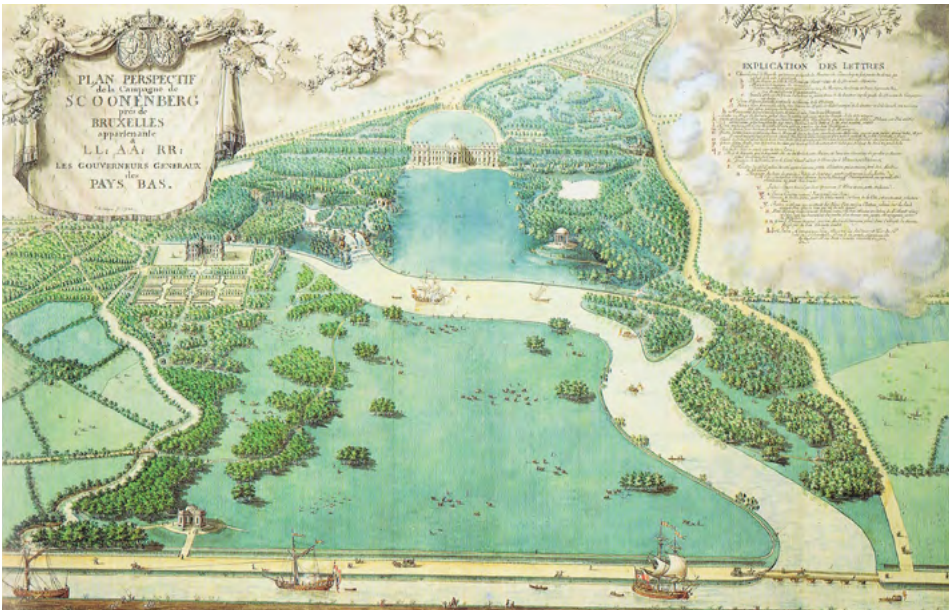
De Koninklijke Serres van Laken maken integraal deel uit van het Koninklijk Domein van Laken, dat sinds de onafhankelijkheid van België de residentie is van de Belgische Vorsten.

Het Domein heeft in de loop der jaren veel veranderingen ondergaan: in 1780 maakte het deel uit van de bezittingen van de Habsburgers, die destijds over de Oostenrijkse Nederlanden regeerden. In die tijd diende het Domein van Laken als een tweede residentie op het platteland, ver weg van politieke en administratieve bezorgdheden.

In 1794 bezetten Franse troepen de Oostenrijkse Nederlanden, waarmee een einde kwam aan het Habsburgse gezag in deze regio. Na de Franse Revolutie wordt België een door Frankrijk geannexeerd gebied. Het Domein komt in 1803 in het bezit van Napoleon.

Het is pas in het begin van de XIXe eeuw, na de onafhankelijkheid van België en de troonsbestijging van Leopold I in 1831, dat het Koninklijk Domein van Laken de officiële residentie van de Belgische Koninklijke Familie wordt, wat een keerpunt in de geschiedenis van het Domein betekent.

Hoewel het Domein in de loop der jaren is gegroeid, is het vooral onder de impuls van Leopold I en later van Leopold II dat het Domein zijn huidige omvang kreeg en de Serres werden gebouwd. Sindsdien zijn de Serres traditioneel elk voorjaar drie weken lang voor het publiek geopend.

Illustratie (jaren 1780)

Sleutelrol voor de biodiversiteit in het Brussels Gewest

Het Koninklijk Domein van Laken is een groene oase waar de tijd lijkt stil te staan en een prachtig toevluchtsoord van biodiversiteit in het hart van Brussel. Ontworpen in de stijl van een Engels park, beslaat het nu 187 hectare, met een harmonieuze mix van beboste gebieden, weiden en moerasgebieden.

Sinds zijn ontstaan heeft het Domein talrijke ontwikkelingen ondergaan, maar het heeft altijd zijn natuurlijke en beschermde karakter behouden.

Nu het Koninklijk Domein van Laken in het hart van een grotendeels stedelijke omgeving ligt, speelt het een sleutelrol in het behoud van de biodiversiteit, die zowel kostbaar als kwetsbaar is. De geografische ligging, de omvang, de rust en de diversiteit van de natuurlijke milieus maken het een geliefkoosde plaats voor de doortrek en het broeden van verschillende diersoorten, waarvan sommige zeldzaam en beschermd zijn.

De teams van de Koninklijke Schenking zetten zich dagelijks in om deze unieke omgeving te onderhouden, te beschermen en te herstellen. Ze doen dit bijvoorbeeld door natuurlijke habitattypen te beschermen en de verjonging van beboste gebieden te ondersteunen, terwijl ze de ecologische impact van hun activiteiten tot een minimum beperken.

Boomtelling (Belgische Dendrologische Vereniging - augustus 2023)

Waarnemingen en tellingen - evolutie van soorten (Natuurpunt en Natagora, november 2024)

Daarnaast, dankzij ecologisch onderzoek en regelmatige monitoring kunnen de teams van de Koninklijke Schenking hun werkmethodes aanpassen en anticiperen op de veranderingen van de biodiversiteit.

Educatieve wandeling over biodiversiteit op het Koninklijk Domein van Laken. Zijne Majesteit de Koning in gesprek met leerlingen.

Om jonge Brusselaars bewust te maken van het belang van biodiversiteit en het behoud ervan, organiseert het Koninklijk Paleis in de lente en de herfst geleide wandelingen op het domein voor leerlingen van basisscholen uit de Stad Brussel. Dit gebeurt in samenwerking met de Gembloux Agro-Biotech Faculteit van de Universiteit van Luik.

Koninklijke Serres van Laken

Koninklijk Parklaan – 1020 Brussel (Laken)
De Serres worden drie weken per jaar opengesteld voor het publiek.

@BeMonarchie
@MonarchieBe
@belgianroyalpalace
@TheBelgianMonarchy
www.monarchie.be